

SVERIGES RADIO
MUSIKBIBLIOTEKETVisor i gungan.Matts Arnberg presenterar inspelningar
från en resa i svensk-Finland.

När jag i höstas reste omkring i Svensk-Finland för att samla gammal musik kom jag också till Östra Nyland. Där, närmare bestämt i Lovisa träffade jag ^{en} kantorn i den lilla stan, Bror Backman. Han var en ganska ung man och dessutom hade han en skolad röst, och det var ju inte direkt såna vi var ute efter. Men Bror Backman hade lärt sig en hel del fina visor av sin far och mor och han mindes också hur dom sjönga visorna. En av hans visor lät så här:

1. Bror Backman. Kom lille i gröna lunden. 1,15

Fastän den visan har en helt annan melodi än här hemma ^{men} är det inte svårt att känna igen den - i Sverige har den också sjungits mycket förr i världen, och mest är den väl känd som Jag ser på dina ögon. ^{"Att du kan"}
Men när jag frågade kantor Backman vidare så sa han, att det där var nog en gungvisa. det. Gungvisa? men vad var då en gungvisa? Jo, det var förstås en visa men sjöng i gungan - i bygungan. Bror Backman var ~~från~~ barnfödd i Liljendal, och dit kom också vi med vår inspelningsbil. och kunde fråga en som själv varit med ~~ixxx~~ ⁱ bygungan. ^{är}
Det ~~xxx~~ nämndemannen och brölloppspelmannen Gustaf Johansson som berättar:

Gustaf Johansson: Intervju om bygungan 3,30

Nämndeman Johansson berättade vidare att det naturligtvis alltid var så att man hade en försångare i bygungan, det var den bästa vissångaren eller sångerskan som var självskrivnen till det. När jag ^{är} frågade om det fanns någon av dessa försångare kvar i byn så svarade han at, jo nog fanns det en - och så fick vi husvärden själv med oss att hämta Hilma Salonen till nämndemansgården. Hon var rysligt blyg och överrumplad i förstone. Å-nej inte mindes hon några visor inte - men när nu självaste nämndeman var med oss så ~~fixkxxx~~ skulle hon väl till slut ~~ändå~~ följa med ~~oss~~ ändå. Och med sin nätta lilla stämma sjöng hon sedan flera fina gungvisor för oss - först en strof ur en ballad som man brukar kalla Vedergällningen.

Hilma Salonen: ~~Vedergällningen~~ Om alla dessa bergen 0,40

Ännu en ballad hade Hilma Salonen lärt sig och själv sjungit i bygungan -
 visa
~~en~~ en ~~gammal ballad~~ som det ganska ovanligt att träffa på i levande
 tradition nu för tiden , balladen om Becki Båtsman eller Prinsessan
 och Båtsmannen. ~~Den berättar om prinsessan som spelat kärlekstärning med båts-~~
~~mannen och till slut har bort sin ära. Efter att hon sökt beveka båtsmannen avslöjar sig~~
~~förstås till slut som prins och så undviks för en gångs skull den~~
 försök ~~beveka båtsmannen~~ Visan berättar om prinsessan som spelat tär-
 ning - guldtärning förstås - med båtsmannen och som till slut spelar
 bort sin ära. Efter att ^{hon} förgäves ~~h~~ sökt beveka båtsmannen avslöjar sig
 till slut ^{den} båtsmannen som prins och så undviks för en gångs skull den
 för balladerna så vanliga tragiska slutet.

Hilma Salonen: Becki Båtsman 2,40

Tack vare ~~den~~ denna tradition med bygungan har ~~vi~~
 dessa gamla visor ^{delvis ända från medeltiden} hållit sig levande i Liljendal, och på samma sätt vi-
 sde det sig vara i Stor-Pellinge, där man ännu på 30-talet hade bygungan
 igång. Elis Jonaesson ^{från Stor-Pellinge} tog sin motorbåt och for över till ^{borgå} ~~Borgå~~ oss en
 morgon ~~i Borgå~~ för att sjunga gungvisor för oss, och det var verkli-
 gen en upplevelse att höra honom. Inte bara för att han hade ovanligt
 många och fina visor, utan också därför att han sjöng dem på ett så ~~äro-~~
~~g~~ så personligt sätt. Hur kunde det komma sig att en stabil och
 saklig fiskare ^{i den bästa av mån} sjöng på detta känslosamma nästan sentimentala sätt?

Jo, svaret gav sig snart av sig självt. Det var gungvisor han sjöng,
 och så som ~~han~~ han sjungit dem hemma i gungan i Stor-Pellinge.
 Det var gungans egen långsamma rytm som fått ~~den~~ ge visan dess karak-
 tär. ~~Vad~~ Så här sjöng Elis Jonaesson visan En sjöman promenerade
 en visa som sjungits flitigt förr i Svenskfinland. Det är en efter-
 klangsballad från 16- 1700talet som handlar om sviken kärlek - naturligt-
 vis.

Elis Jonaesson: En sjöman promenerade 4,05.